

บทที่ ๕

บทสรุป

จากการศึกษาการสร้างอารมณ์สะท้อนใจในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ โดยละเอียดแล้วพบว่า บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ มีความโดดเด่นในการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ ทั้งในแง่การสร้างตัวละคร บทสื่อสาร และฉาก

การสร้างอารมณ์สะท้อนใจในการสร้างตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเกิดความชื่นชมประทับใจในตัวละคร และเกิดความเข้าใจเห็นใจตัวละคร เห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นตัวละครเอกคืออิเหนาและบุษบา หรือตัวละครรอง ได้แก่เงินตะหრა จรกา สียะตรา และวียะดา ล้วนเป็นตัวละครที่ผู้อ่านประทับใจ ในส่วนของตัวละครเอก การสร้างลักษณะพิเศษให้อิเหนาและบุษบา ทำให้ผู้อ่านชื่นชมตัวละครนี้ ลักษณะพิเศษนี้ทำให้อิเหนาและบุษบาแตกต่างจากพระ นางในวรรณคดีเรื่องอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความงามเป็นเลิศ ซึ่งทำให้เกิดความพิศวงว่า ความงามเช่นไรจึงทำให้ผู้พบตกตะลึงจนสิ้นสติ หรือกระทั่งลืมโกรธไปได้ ความพิศวงอย่างยี่งนี้เองที่ทำให้ผู้อ่านประทับใจ ในส่วนการสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครเอก ทำให้อ่านเกิดความเข้าใจเห็นใจตัวละคร แม้ว่าอิเหนาและบุษบาจะเป็นตัวละครที่มีลักษณะของตัวเอกในอุดมคติ แต่ผู้แต่งไม่ได้ละเลยในการสร้างชีวิตให้ตัวละครเอกนี้ อิเหนาและบุษบาจึงเป็นภาพสะท้อนชีวิตมนุษย์-ปุถุชนได้อย่างดียิ่ง

การสร้างตัวละครของทั้งสี่ตัว ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวละครรองกับองค์ประกอบอื่นๆ ในเรื่อง ตัวละครรองอาจมีบทบาทเสริมสร้างความเด่นให้ตัวละครเอก ได้แก่การสร้างเงินตะหราให้เป็นรองบุษบาทุกประการ ทำให้บุษบาเป็นนางเอกที่มีคุณสมบัติดีเลิศ แม้เงินตะหราจะเป็นรองบุษบาแต่ผู้อ่านไม่สงสารเงินตะหราจนกระทั่งเกลียดชังบุษบา เพราะการกำหนดให้เงินตะหรากล้าละเมียดจรวทรวงศ์เทวา ซึ่งเป็นความผิด เงินตะหราจึงไม่ควรมีบทบาทดีเด่นไปกว่าบุษบา การสร้างจรกาให้อัปลักษ์และต่ำศักดิ์ เป็นการสร้างข้อเปรียบเทียบระหว่างอิเหนาและจรกาเพื่อให้อิเหนาโดดเด่นสมเป็นพระเอกของเรื่อง และยังทำให้เกิดความสงสารเห็นใจบุษบาที่ต้องเป็นคู่ครองของจรกา ขณะที่การสร้างวียะดาและสียะตราขึ้นมา ก็เพื่อนเน้นแก่นเรื่องสำคัสนั้นคือเงื่อนไขเรื่องยศศักดิ์ของกษัตริย์วงศ์เทวา ที่ต้องสูงส่งและต้องเป็นคู่ครองของกันและกันเท่านั้น สียะตราและวียะดายังเป็นตัวละครที่มีบทบาทตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ซึ่งเป็นการสร้างให้มีตัวละครเด็กในวรรณคดีไทย ทำให้เรื่องมีชีวิตชีวาเพราะผู้อ่านเห็นความน่ารักไร้เดียงสาของ

ตัวละครเรื่องนี้ เป็นการเพิ่มสีสันให้กับเรื่อง การสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครให้สมบทบาท เป็นการสร้างชีวิตจิตใจให้ตัวละครเหล่านี้ ทำให้ผู้อ่านพร้อมจะคล้อยตามอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ทำให้เข้าใจเห็นใจตัวละครได้ดียิ่งขึ้น

การสร้างอารมณ์สะเทือนใจในการสร้างตัวละคร เกิดจากการสร้างให้ตัวละครมีชีวิตชีวา ได้แก่รูปโฉม ยศศักดิ์ซึ่งเป็นลักษณะภายนอก ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญ กับการแสดงออกของมนุษย์ ในการแสดงความคิดเห็นและอารมณ์ออกมา ด้วยการสร้าง ลักษณะนิสัยให้ตัวละคร ซึ่งเป็นการสร้างจิตใจให้ตัวละครเหล่านั้น จึงเห็นได้ว่าตัวละครทุกตัวในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ไม่ได้เป็นเพียงแบบของตัวละครเท่านั้น แต่ตัวละครเหล่านี้มีชีวิตจิตใจ เป็นภาพสะท้อนชีวิตมนุษย์ลักษณะต่างๆได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การสร้างให้ตัวละครมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จึงทำให้ผู้อ่านนึกตำหนิตัวละครนั้น แต่ก็เกลียดตัวละครนั้นไม่ลง เพราะตัวละครไม่อาจเลี่ยงพฤติกรรมนั้นได้ ได้แก่การที่อิเหนาและจินตะหราค้าละเมียดจรีตวงศ์เทวา ผู้อ่านนึกตำหนิตัวละครแต่ขณะเดียวกันก็เกิดความเข้าใจว่าเพราะ เหตุใดอิเหนาและจินตะหรา จึงต้องทำเช่นนั้น

การสร้างอารมณ์สะเทือนใจในบทสื่อสาร เกิดจากกลวิธีทางวรรณศิลป์สองประการ ได้แก่การใช้ถ้อยคำ ซึ่งนอกจากจะมีความหมายตรงตามอักษรแล้ว ยังแสดงน้ำเสียงของผู้พูดว่า ต้องการสื่อเน้นสำคัญใดในการพูดแต่ละครั้ง และการใช้ภาพพจน์ที่สื่อภาพได้ชัดเจนและสวยงาม

การใช้ถ้อยคำ เป็นถ้อยคำที่เรียบง่ายชัดเจน ได้แก่การใช้สรรพนามเรียกตนเองและเรียกนางอันเป็นที่รัก มีน้ำเสียงแสดงความรัก ความเสน่หาในตัวเอง ยกย่องให้เกียรติว่านางสำคัญที่สุด ถ้อยคำเหล่านี้ไพเราะนุ่มนวล อ่อนหวานและละมุนละไม ทำให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งประทับใจในความรักนั้น การใช้คำน้อยแต่กินความมาก ทำให้ถ้อยคำคมคายและกระทบใจผู้อ่าน เพราะสื่ออารมณ์ความรู้สึกตัวละครได้ชัดเจน และการใช้ถ้อยคำประชดประชันของตัวละคร ปรากฏในน้ำเสียงของตัวละครเพื่อแสดงชั้นเชิงในการตัดพ้อต่อว่า การใช้ถ้อยคำเหล่านี้จึงมีพลัง สื่อเน้นสำคัญบางประการ ซึ่งไพเราะคมคายและกระทบใจผู้อ่านยิ่งนัก

การใช้ภาพพจน์เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ได้แก่โวหารอติพจน์ อุปมาโวหาร ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน และการใช้สัญลักษณ์ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ และเข้าใจความรู้สึก

ของตัวละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ภาพพจน์ต่างๆเหล่านี้ไพเราะและกระทบใจผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านประทับใจ

บทสื่อสารแสดงอารมณ์ต่างๆทำให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมด้วยได้ ได้แก่อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ และอารมณ์โศก ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจเห็นใจตัวละคร ชาบซึ่งประทับใจในความไพเราะคมคายของบทสื่อสาร บทสื่อสารยังสะท้อนลักษณะของตัวละครได้เป็นอย่างดี โดยที่ผู้แต่งไม่ต้องกำหนดว่าตัวละครเป็นอย่างไร อยู่ในอารมณ์ใด ผู้อ่านเห็นภาพตัวละครเหล่านั้นผ่านบทสื่อสาร

บทสื่อสารได้แสดงทัศนคติซึ่งมีอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรักหรือการดำเนินชีวิต ด้วยการเลือกใช้ถ้อยคำที่ไพเราะกินใจ หรือใช้ความเปรียบที่ไพเราะงดงาม ทำให้ผู้อ่านตรึงตรึงใจในถ้อยคำเหล่านั้น ไม่ว่าจะ เป็น “ถูกใจได้คิดสิการแล้ว ดั่งดวงแก้วตกต้องแผ่นผา” , “แม้แผ่นดินสิ้นชายที่พึงเชย อย่ามีคู่เลยจะดีกว่า” หรือ “แม้ใครมาขอก็จะให้ ไม่อาลัยที่ระคนปนศักดิ์” เป็นต้น บทสื่อสารเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านได้แง่คิด ขณะเดียวกันก็เกิดความเข้าใจเห็นใจตัวละคร

การสร้างอารมณ์สะท้อนใจในการสร้างฉาก ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพความงดงามร่วมไปกับตัวละคร ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงความงดงามยิ่งใหญ่ของเมืองทั้ง ๔ ของกษัตริย์วงศ์เทวา ความงดงามของแสงจันทร์ ความหอมสดชื่นของมวลดอกไม้ เสียงไพเราะของจักจั่นเรไร และความเย็นสบายของสายลมที่พัดผ่าน ความเย็นใสของสายน้ำ ทั้งหมดนี้ทำให้ผู้อ่านสัมผัสบรรยากาศขณะนั้นร่วมไปกับตัวละคร ภาพที่ปรากฏงดงามทำให้เกิดความรื่นรมย์ยินดี และเกิดความพิศวงในความงดงามของฉาก ด้วยการพรรณนาความงดงามอย่างละเอียดและครอบคลุมไปทุกส่วน

ฉากสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านประทับใจ ติดตาตรึงใจ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านจดจำบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ผู้อ่านเกิดความพิศวงในความงามที่เหนือธรรมชาติ เป็นการพรรณนาความงดงามที่เกินจริงได้อย่างดีเยี่ยม ผู้อ่านคล้อยตามตัวละครได้โดยไม่เกิดข้อโต้แย้งใดๆ ฉากสำคัญยังสื่อถึงนัยสำคัญบางประการในเรื่อง และแสดงบรรยากาศในเรื่องขณะนั้น ฉากเหล่านี้จึงต้องอาศัยการตีความเพื่อให้เข้าใจได้ลึกซึ้ง ฉากสำคัญทั้งหมดได้แก่ ศึกกะหมังกุหนิง บุษบาเสี่ยงเทียน ลมหอบ และมะงุมมะงาหรา จึงประทับใจผู้อ่านมาช้านาน

ด้วยเหตุที่บทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนามีต้นเค้าเรื่องมาจากนิทานวีรบุรุษ มีเรื่องพระเอกนางเอกรักกันต้องพลัดพรากจากกัน จึงได้เดินทางผจญภัยอย่างกล้าหาญ โดยเนื้อเรื่องแล้วจึงสนุกสนาน ทำให้ผู้อ่านสนใจติดตามเรื่อง แต่องค์ประกอบทั้งสามประการได้แก่ การสร้างตัวละคร บทสื่อสาร และฉาก ก็มีลักษณะคืออย่างเยียมยั้ง จึงทำให้ผู้อ่านประทับใจ ติดตามตั้งใจ ในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ องค์ประกอบทั้งสามประการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพราะเน้นเรื่องอารมณ์เป็นใหญ่ ความรักและความผูกพันที่ลึกซึ้งและรุนแรง จึงนำมาซึ่งความตายได้ บทสื่อสารและฉากจึงเป็นสิ่งเสริมสร้างให้ตัวละครได้แสดงอารมณ์และความรู้สึกเหล่านี้ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ เพราะผู้อ่านพร้อมที่จะคล้อยตามตัวละคร อารมณ์สะเทือนใจที่เกิดขึ้นได้แก่ ความรู้สึกซาบซึ้งใจประทับใจ ความรู้สึกชื่นชม ความรู้สึกชื่นชมยินดี และความรู้สึกเข้าใจเห็นใจตัวละคร ทั้งนี้เกิดจากการใช้ภาษาวรรณศิลป์สื่ออารมณ์ความรู้สึก ซึ่งดีเด่นอย่างเยียมยั้ง